

SIROMAŠTVO KAO JEDAN OD SEGMENTATA U VEZI S ODRŽIVIM RAZVOJEM / POVERTY AS ONE OF THE SEGMENTS RELATED TO SUSTAINABLE DEVELOPMENT

Mag. iur. Adis Mehić¹, doc. dr. Jasmina Tahirović¹, mag. iur. Kornelija Nikačević², mag. iur.
Jasmina Purišević³,

¹ Općinski sud u Travniku, Vezirska br. 2, Travnik, Bosna i Hercegovina,

² Općinski sud u Sarajevu, Šenoine br.1., Sarajevo, Bosna i Hercegovina,

³ Pennyplus, d. o. o., B. Mahala 48, Visoko, Bosna i Hercegovina,

e-mail: adismehic76@gmail.com, jaciminat@gmail.com, kornelija511kulis@gmail.com,
jasminapurisevic@0807outlook.com

Stručni članak
UDK / UDC 364.6:338.1

Sažetak

Kao što je općepoznato, održivi razvoj jedan je od važnih faktora današnjice koja se pokušava oduprijeti izazovima savremenog društva. Jedan od segmenata održivoga razvoja jeste i socijalni faktor, kroz ekonomsku jednakost pojedinaca u društvu. S tim u vezi, u ovome radu akcenat se stavlja na analizu siromaštva i njegov utjecaj na održivi razvoj. Ovo iz razloga što u konceptu održivoga razvoja svi segmenti trebaju biti podjednako zastupljeni, u smislu da se eliminiraju negativni efekti koji ih definiraju. Dakle, u vezi s navedenim, ovaj rad se bavi istraživanjem problematike siromaštva u društvu, a što se, zapravo, povezuje sa socijalnim statusom pojedinaca.

Ključne riječi: održivi razvoj, siromaštvo, nejednakost, socijalni status, društvo

JEL klasifikacija: L53

Abstract:

As is well known, sustainable development is one of the important factors of today, which is trying to resist the challenges of modern society. One of the segments of sustainable development is the social factor, through the economic equality of individuals in society. In this regard, in this paper the emphasis is on the analysis of poverty and its impact on sustainable development. This is because in the concept of sustainable development, all segments should be equally represented, in the sense of eliminating the negative effects that define them. Therefore, in connection with the above, this paper deals with the research of the problem of poverty in society, which is in return connected with the social status of individuals.

Keywords: sustainable development, poverty, inequality, social status, society.

JEL classification: L53

UVOD

Održivi razvoj je u današnjem vremenu važna tema za razmatranje. Naime, ono što je definirano kao cilj jeste, zapravo, održavanje kontinuiteta zadovoljenja potreba koje se trebaju prenositi na buduće generacije. Kako bi se postigao taj efekat, sam pojam održivoga razvoja ukazuje nam na činjenicu potrebe za nastavkom. Stoga, kada posmatramo društvo kao cjelinu, uočavamo da je to jedna zajednica različitih faktora koji ga okružuju. Prije svega, kao jedan od faktora te zajednice jeste čovjek, individua različitih karakteristika. Čovjekovo bivstovanje u društvu zahtijeva njegov osnov opstanka koji prenosi na daljnje generacije. Daljnje generacije, zapravo, nastavljaju taj slijed. Kao važan faktor jeste i činjenica socijalnog statusa pojedinca u društvu, eliminiranje ugroženih socijalnih kategorija društva kako bi se nadalje nastavila izgradnja i opstanak društva kroz stabilan socijalni status pojedinaca a time i ekonomski stabilno društvo. Imajući u vidu da je jedan od segmenata održivoga razvoja i socijalni status, s tim u vezi, u ovome radu se definira pojam i borba protiv siromaštva, kao i potencijalni izazovi za njegov nastanak.

1. ODRŽIVI RAZVOJ

Održivi razvoj prvi je put definiran u Brundtlandovu izvješću Svjetske komisije za okoliš i razvoj, 1987. godine, „Naša zajednička budućnost“ kao „razvoj koji zadovoljava potrebe današnjice bez ugrožavanja sposobnosti budućih generacija da zadovolje svoje vlastite potrebe.“ Njime se želi usuglasiti promicanje gospodarskoga prosperiteta s društvenom uključenosti i upravljanjem okolišem te on služi kao temelj za sve politike i inicijative Europske unije (u daljnjem tekstu: EU). Održivi razvoj formalno je postao jedan od dugoročnih ciljeva EU-a, u skladu sa stavkom 3. članka 3. Ugovora o Europskoj uniji. (Dobara ili energije.)

(<https://www.enciklopedija.hr/clanak/odrzivi-razvoj/> pristupljeno 12. 10. 2024)

Asocijacija na definiranje pojma sadržanog u sintagmi „Održivi razvoj“ ukazuje na potrebu nastavljanja toga razvoja, odnosno treba sačuvati i nadalje nastaviti razvoj kao takav. Dakle, radi se o potrebi za kontinuitetom te vrste u predmetnom kontekstu.

Ono što je zajedničko u raznim definicijama „Održivoga razvoja“ jeste „zajednički termin **ravnoteža** koji upućuje na zadovoljavanje potreba sadašnje generacije, bez ugrožavanja mogućnosti budućih generacija da zadovolje svoje potrebe.“

(<https://lora.bioteka.hr/sto-je-odrzivi-razvoj/> pristupljeno 12. 10. 2024)

„Ciljevi održivog razvoja predstavljaju obavezu, odvažno preuzetu, da se završi ono što smo započeli i iskorijeni siromaštvo u svim oblicima i dimenzijama do 2030. godine. Ona obuhvata pomoć ljudima koji žive u ugroženim sredinama, postojanje osnovnih resursa i službi i pomoć zajednicama koje su pogođene sukobima i klimatskim nepogodama.“

(<https://zamisli2030.ba/bs/svijet-bez-siromastva/> pristupljeno 12. 10. 2024)

Dakle, borba protiv siromaštva je usmjerena u svim pravcima. Kako je navedeno, u tom kontekstu se spominje i pomoć ugroženim područjima koje su pogođene sukobima i klimatskim promjenama. Pronalazi se pravac koji treba slijediti kako bi se pronašao i riješio navedeni problem. Pronalaženje

izvora problema može definirati daljnji slijed koji treba odrediti aktivnosti koje treba da riješe, odnosno prevaziđu predmetno stanje. U predmetnom kontekstu misli se na uzrok siromaštva.

Notorna je činjenica klimatskih promjena u današnjem vremenu. S tim u vezi je bitno spomenuti njihovo negativno dejstvo u raznim segmentima. Naprimjer, „Klimatske promjene već imaju, i imat će i dalje, znatan negativan učinak na poljoprivredu u Europi u 21. stoljeću zbog sve viših temperatura, suša, poplava, štetnih organizama, bolesti i sve lošijeg zdravlja tla, što dovodi do:

- znatnih gubitaka u poljoprivrednoj proizvodnji (smanjen prinos usjeva);
- smanjenja površina pogodnih za uzgoj usjeva.“

(Europska komisija, Posljedice klimatskih promjena, dostupno na [https://climate.ec.europa.eu/climate-change/consequences-climate-change_hr#prijetnje-poslovanju/](https://climate.ec.europa.eu/climate-change/consequences-climate-change_hr#prijetnje-poslovanju) pristupljeno 23. 11. 2024)

Dakle, i navedene okolnosti dodatno predstavljaju izazov za opstanak u sferi socijalnog statusa stanovništva. Ovo iz razloga što navedene okolnosti negativno djeluju i na poljoprivredni sektor, što se dovodi u sferu eventualnog smanjenja prihoda pa time i mogućeg uništavanja. Sve navedeno djeluje kao mogući doprinos uništavanju, i odlazak u sferu siromaštva. Navedeno dodatno ukazuje ne samo na poduzimanje preventivnih mjera nego i na potrebu za poduzimanjem aktivnosti kojima bi se prevazišle te negativne konotacije i spriječilo stvaranje sfere siromaštva.

„Koncept održivog razvoja temelji se na tri stupa: ekonomskom, socijalnom i ekološkom. Ova tri stupa su međusobno ovisna i moraju biti uravnotežena kako bi se postigao održivi razvoj. Gospodarski razvoj mora se provoditi na način koji ne iscrpljuje prirodne resurse niti uzrokuje nepopravljivu štetu okolišu. Društveni razvoj mora se provoditi na način koji promiče jednakost i pravdu, uz istovremeno očuvanje kulturne raznolikosti.“

(<https://www.vss.hr/odrzivi-razvoj-sto-je-i-kako-mozemo-pridonijeti/> pristupljeno 12. 10. 2024)

Dakle, socijalni status, kao jedan od triju stupova održivoga razvoja, predstavlja neizostavni segment u tom kontekstu. Naime, bitan je svaki temelj održivoga razvoja. Sva tri spomenuta stupa održivoga razvoja mogu predstavljati formu „slagalice“ koja ne može predstaviti cijelu sliku u nedostatku jednog od dijelova, odnosno stupova održivoga razvoja.

2. SIROMAŠTVO

Posmatranjem siromaštva, s jedne strane, i segmenta koji ne potpada pod tu kategoriju, zapravo, treba uspostaviti ravnotežu između tih dvaju pojmova. Postavlja se pitanje: Na koji način definirati ravnotežu? Ukoliko bi ovo posmatrali na način da procenat siromaštva u postojećem procentu ostane održiv, i kao takav se prenosi na buduće generacije, koliki bi to onda bio održivi procenat siromaštva a da ne ugrozi daljnji opstanak razvoja društva.

S tim u vezi ova problematika se može posmatrati i na način šta postoji a šta treba da postoji, upravo kroz kontinuitet održivoga razvoja. Ovdje možemo sagledati činjenicu da ukoliko segment siromaštva smanjimo ili iskorijenimo (ovo bi moglo djelovati iluzorno), onda bi takvu praksu mogle nastaviti sljedeće generacije. Dakle, buduće generacije bi mogle primjenjivati taj primjer a da ne ugroze svoj socijalni položaj. S tim u vezi, ono što se tu javlja kao bitan faktor jeste početno

stanje, ono što imamo, njegova analiza, redefiniranje i nastojanje da se kao takvo održi ukoliko emituje pozitivne efekte.

„Borba protiv siromaštva i socijalne isključenosti jedan je od specifičnih ciljeva socijalne politike EU-a i njegovih država članica. U skladu s člankom 153. UFEU-a socijalna se uključenost može ostvariti samo na temelju nezakonodavne suradnje — otvorene metode koordinacije (OMK) — dok se člankom 19. UFEU-a omogućuje EU-u da djeluje u cilju suzbijanja diskriminacije pružanjem pravne zaštite potencijalnim žrtvama i uvođenjem poticajnih mjera.“
(<https://www.europarl.europa.eu/factsheets/hr/sheet/60/borba-protiv-siromastva-socijalne-isključenosti-i-diskriminacije/> pristupljeno 12. 10. 2024)

Dakle, primjenom adekvatnih mjera, kroz istraživanje postojećih problematika, odnosno njihovom analizom, može se definirati pravac u kojem se rješavaju pitanja socijalne kategorije stanovništva. Pozitivne prakse bi se trebale slijediti kroz daljnji nastanak društva, odnosno zadržati taj kontinuitet.

„Siromaštvo se često percipira kao »začarani krug« iz kojega se teško izlazi, pri čemu se posljedice siromaštva prenose s generacije na generaciju. Najvažnije su mjere u borbi protiv siromaštva ekon. rast, širenje mogućnosti zapošljavanja, dohodovna potpora kroz soc. transfere i razvoj ljudskoga kapitala (ulaganja u obrazovanje i zdravlje ljudi).“
(<https://www.enciklopedija.hr/clanak/siromastvo/> pristupljeno 12. 10. 2024)

U kontekstu suzbijanja siromaštva, potrebno je spomenuti životnu zajednicu u kojoj se živi. Zapravo, kontekst zajednice može imati dejstvo i na individue koje čine taj okvir društva. Naime, ugrožene sredine su sredine u kojima potencijalno postoji rizik kontinuiteta, nastavka takvog ambijenta ukoliko se ne pristupi rješavanju problematike koja bi eliminirala ugrožavanje životne sredine.

Poznato je da u današnjem vremenu rast i razvoj civilizacije nosi i određene pravce koji ugrožavaju životnu sredinu. „Više od dvije trećine stanovnika Švedske smatra da je životna sredina toliko zagađena da ozbiljno ugrožava zdravlje i život ljudi. U istraživanjima koja je obavio Nacionalni institut za javno mnijenje, čak 90 posto Šveđana izjavilo je da zaštitu životne sredine smatraju danas najvažnijim društvenim zadatkom i spremni su da snize i svoj standard da bi se zaštitila priroda i osigurao zdraviji život.“

[Nijaz Abadžić, Doba Ekologije, izdavač i urednik (publicista), Sarajevo, 2001.godina, Ekološki monitor, Sve zavisi od nas, List „Nedjelja“, Sarajevo, 28. 5. 1989, str. 19.]

Dakle, može se zaključiti da u navedenom primjeru, zapravo, možemo prepoznati promjenu svijesti ljudi radi općega dobra, a opće dobro, zapravo, reflektira se i na pojedince. Naime, ljudski faktor kao takav treba biti spreman na poduzimanje aktivnosti u očuvanju i poboljšanju životne sredine, a prije svega počev od aktivnosti koje kao pojedinac može poduzeti sam. Održavanje zdrave životne sredine može pozitivno djelovati i na socijalni karakter društva, dakle, svi segmenti su povezani i čine neizostavnu cjelinu.

„Zadnja statistika siromaštva koju je objavila Skupština Svjetske banke ukazuje na ispunjenje prvog Milenijskog razvojnog cilja (MRC), iako je još dug put. Ovo su trenutni podaci: Postotak siromaštva u svijetu je **9,6%**. To znači da preživljavaju s manje od 1,6 eura dnevno.

- Stopa siromaštva i dalje doseže 35,2% u Supsaharskoj Africi, gdje je koncentriran najveći broj siromašne djece na svijetu.
- Najneravnopravnije zemlje Latinske Amerike su: Honduras, Kolumbija, Brazil, Gvatemala, Panama i Čile.
- Posljednjih godina siromaštvo raste i u Argentini, gdje pogađa 28,7% stanovništva.
- Čile i Urugvaj dvije su latinoameričke zemlje s najnižom stopom siromaštva.
- Oko 13,5% stanovništva Južne Azije živi u apsolutnom siromaštvu.

Moldavija, Armenija, Ukrajina, Gruzija i Bosna pet su najsiromašnijih zemalja u Europi.“
(<https://www.astelus.com/hr/Siromastvo-u-svijetu/> pristupljeno 20. 11. 2024)

„Svake godine 17. oktobra na inicijativu UN-a diljem svijeta obilježava se Međunarodni dan borbe protiv siromaštva i socijalne isključenosti kako bi se podigla svijest javnosti i ukazalo na problem siromaštva i marginaliziranosti velikog broja ljudi. [...] Prema podacima Svjetske banke i UN-a više od 1 milijarde ljudi na Zemlji živi s manje od jednog dolara na dan. Izvještaj Svjetske zdravstvene organizacije pokazuje kako čak 11 miliona djece svake godine umire od bolesti uzrokovane izgladnjivanjem, a Međunarodna organizacija rada tvrdi kako s manje od dva dolara na dan živi gotovo polovina čovječanstva.“

(Međunarodni dan borbe protiv siromaštva i socijalne isključenosti, O. Š. „Musa Ćazim Ćatić“, Sarajevo, dostupno na: <https://osmccsa.edu.ba/v2/međunarodni-dan-borbe-protiv-siromastva-i-socijalne-isključenosti/> pristupljeno 27. 11. 2024)

Dakle, inicijalno se ide u pravcu kojim se pokušava mijenjati svijest. U prilog tome se može dodati činjenica da podizanjem svijesti, zapravo, može se promijeniti pravac razmišljanja u detaljnijem pristupu problematici siromaštva. Ovo iz razloga što se podizanjem svijesti mogu šire uočiti stanje siromaštva i posljedice koje uzrokuje. Navedeno se zasigurno može podvesti pod problematiku širih razmjera. Naime, može se zaključiti da je problem siromaštva, zapravo, posljedica različitih pojava u društvu, tako da u toj analizi treba jedan širi, sveobuhvatniji pristup.

„Kruh, deset jaja ili žvakaće gume – za oko dva eura se u Njemačkoj ne može puno toga kupiti. U pravilu jedna vožnja javnim prijevozom košta i više od dva eura. Baš kao i, recimo, pakovanje tampona. A upravo su dva eura (odnosno 2,15 američkih dolara) granica koja definira tko je ekstremno siromašan – a tko ne. Oni ljudi koji na raspolaganju dnevno imaju manje novca su po definiciji Svjetske banke ekstremno siromašni. Otkako je Svjetska banka 1990. počela diljem svijeta prikupljati podatke o siromaštvu, broj ljudi koji žive u uvjetima ekstremnog siromaštva je znatno opao. U 1990. je, po navodima Svjetske banke, oko dvije milijarde ljudi živjelo u ekstremnom siromaštvu, a 2019. ih je bilo 648 milijuna. Pandemija koronavirusa je od 2020. rezultirala pogoršanjem situacije. Globalno je broj ekstremno siromašnih osoba porastao za oko 70 milijuna.“

(DRUŠTVOGLOBALNO – Koliko su siromašni stvarno siromašni? Insa Wrede, 23. 10. 2023. dostupno na <https://www.dw.com/hr/koliko-su-siromašni-stvarno-siromašni/a-67184268> – DW – 23.10.2023 pristupljeno 28. 11. 2024)

Slika 1. Ekstremno siromaštvo kao posljedica poskupljenja
(Izvor: <https://www.moj-posao.net/Savjet/82341/Poskupljenja-su-u-ekstremno-siromastvo-pogurnula-vise-od-70-milijuna-ljudi/2/> poslovni dnevnik, 7. 7. 2022, pristupljeno 1. 12. 2024)

ZAKLJUČAK

Održivi razvoj u kontinuitetu u današnjem vremenu je važna tema za analizu, odnosno diskusiju. Naime, održivi razvoj je zapravo jedan oslonac za daljnji opstanak u društvu, odnosno održavanje kontinuiteta za daljnje generacije. Dakle, predstavlja potrebu jednog neprekidnog niza. Akcenat za diskusiju u ovome radu je bio, prije svega, na siromaštvu te, s tim u vezi, i na društvenoj sredini. Širina problematike siromaštva u društvu se zapravo povezuje kroz socijalni faktor, u odnosu i na status pojedinaca. Imajući u vidu prisutnost nastavka prenošenjem na daljnje generacije, zapravo, ogleda se u tome kakvo društvu će naslijediti nove generacije. Imajući u vidu važnost osnova koji nasljeđuju, time se može odrediti i pravac daljnjega nastavka razvoja društva. Ukoliko se eliminira siromaštvo ili smanji u bilo kojem procentu, to bi značilo da daljnje generacije, ipak, nastavljaju u socijalno sigurnijem ambijentu. Osim toga, zdrava životna sredina može pružiti mogućnost lakšeg razvoja segmenta u društvu samim tim što eliminira dodatne aktivnosti u vezi s tom problematikom, a s druge strane nemogućnost. Dakle, navedeni segmenti definiraju postojeće stanje, a samim tim i stanje koje se nadalje prenosi. Ukoliko je postojeće stanje stabilno, u predmetnom kontekstu stabilno socijalno društvo, onda i daljnji razvoj i nastavak kontinuiteta može stvarati i ekonomsko stabilno društvo, ili suprotno od toga. Dakle, može se konstatirati da je siromaštvo, kao segment društva, zastupljeno u širim razmjerama. Navedena problematika kontinuirano treba biti u fokusu pažnje i pronalaženju adekvatnih mjera za njeno smanjenje. Naravno, apsolutni nestanak siromaštva, kako je to i prethodno navedeno u tekstu, iako zvuči iluzorno, predstavljalo bi idealnu sferu održivoga razvoja koji bi naslijedile buduće generacije. U takvim društvenim okolnostima, uz primjenu prethodnih pozitivnih praksi, kontinuirani razvoj takvoga društva bi predstavljao jedan ideal življenja koji bi iluziju mogao pretvoriti u stvarnost.

U vezi s problematikom siromaštva, autori su smatrali potrebnim navesti jedan citat koji glasi:
„Ako slobodno društvo ne može da pomogne mnogima koji su siromašni, onda ne može da sačuva malo onih koji su bogati.“
(dostupno na <https://citati.mojblog.hr/citati-o-siromastvu/> pristupljeno 19. 11. 2024, objavljeno 27. 2. 2013. godine, označeno – Džon F. Kenedi)

LITERATURA

- [1] Abadžić, Nijaz, *Doba ekologije*, izdavač i urednik (publicista), Sarajevo 2001, Ekološki monitor, Sve zavisi od nas, List „Nedjelja“, Sarajevo, 28. 5. 1989, str. 19.
- [2] <https://www.enciklopedija.hr/clanak/odrzivi-razvoj> (pristupljeno 12. 10. 2024)
- [3] <https://lora.bioteka.hr/sto-je-odrzivi-razvoj/> (pristupljeno 12. 10. 2024)
- [4] <https://zamisli2030.ba/bs/svijet-bez-siromastva/> (pristupljeno 12. 10. 2024)
- [5] <https://www.vss.hr/odrzivi-razvoj-sto-je-i-kako-mozemo-pridonijeti/> (pristupljeno 12. 10. 2024)
- [6] <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/hr/sheet/60/borba-protiv-siromastva-socijalne-iskljucenosti-i-diskriminacije> (pristupljeno 12. 10. 2024)
- [7] <https://www.enciklopedija.hr/clanak/siromastvo> (pristupljeno 12. 10. 2024)
- [8] <https://www.astelus.com/hr/Siromastvo-u-svijetu/> (pristupljeno 20. 11. 2024)
- [9] Dostupno na <https://citati.mojblog.hr/citati-o-siromastvu/> (pristupljeno 19. 11. 2024), objavljeno 27. 2. 2013. godine, označeno – Džon F. Kenedi.
- [10] Europska komisija, Posljedice klimatskih promjena, dostupno na https://climate.ec.europa.eu/climate-change/consequences-climate-change_hr#prijetnje-poslovanju (pristupljeno 23. 11. 2024).
- [11] Međunarodni dan borbe protiv siromaštva i socijalne isključenosti, O. Š. „Musa Ćazim Ćatić“, Sarajevo, dostupno na <https://osmccsa.edu.ba/v2/međunarodni-dan-borbe-protiv-siromastva-i-socijalne-iskljucenosti/> (pristupljeno 27. 11. 2024)
- [12] DRUŠTVOGLOBALNO – Koliko su siromašni stvarno siromašni? Insa Wrede, 23. 10. 2023. dostupno na <https://www.dw.com/hr/koliko-su-siromašni-stvarno-siromašni/a-67184268-DW-23.10.2023> (pristupljeno 28. 11. 2024)
- [13] <https://www.moj-posao.net/Savjet/82341/Poskupljenja-su-u-ekstremno-siromastvo-pogurnula-vise-od-70-milijuna-ljudi/2/> Izvor: poslovni dnevnik, 7. 7. 2022. (pristupljeno 1. 12. 2024)